

ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΚΥΡΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

1. Εισαγωγή

Ακόμη και σήμερα, παραμένει επίκαιρο το ζήτημα της επιβολής και ποινικών και διοικητικών κυρώσεων για την ίδια παράβαση, παρά το γεγονός ότι με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.), αλλά και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.), παγίως κρίνεται ότι η σωρευτική αυτή επιβολή δεν είναι δυνατή, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι και η κύρωση που επιβάλλεται από τη Διοίκηση και επικυρώνεται από τα Διοικητικά Δικαστήρια έχει ποινικό χαρακτήρα. Αυτό το τελευταίο, η κρίση δηλαδή ότι μία κύρωση έχει ποινικό χαρακτήρα, είναι και το κρίσιμο στοιχείο, από το οποίο εξαρτάται και η απάντηση στο ερώτημα εάν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, είναι δυνατή η σωρευτική επιβολή και διοικητικών και ποινικών κυρώσεων.

2. Οι εφαρμοστέες διατάξεις

Με το άρθρο 4 παρ. 1 του Εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.) που κυρώθηκε με τον Ν. 1705/1987, ορίζονται τα εξής: «1. Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθώωθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού», ενώ με το άρθρο 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορίζονται τα εξής: «Κανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με τον νόμο». Με τις διατάξεις αυτές εκφράζεται η αρχή της απαγόρευσης της διπλής τιμωρίας για την ίδια πράξη (ne bis in idem).

Τέλος, με το άρθρο 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α., ορίζεται ότι «κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο έως ότου η ενοχή του αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο...», ενώ αντίστοιχα, με το άρθρο 48 παρ. 1 του Χ.Θ.Δ.Ε.Ε. ορίζεται ότι «κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο». Με τις διατάξεις αυτές καθιερώνεται το τεκμήριο της αθωότητας.

3. Η νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την από 26-2-2013 Απόφασή του κατά την υπόθεση Aklagaren κατά Hans Akerberg Fransson (βλ. την Απόφαση αυτή σε ΠοινΧρ. 2015/617), απάντησε σε προδικαστικό ερώτημα σουηδικού ποινικού δικαστηρίου, το οποίο εκδίκασε υπόθεση κατά την οποία είχαν επιβληθεί στον κατηγορούμενο, στα πλαίσια άλλης διαδικασίας (διοικητικής), και φορολογικές κυρώσεις για τις ίδιες πράξεις σοβαρής φοροδιαφυγής και παράλειψης δήλωσης εργοδοτικών εισφορών, για τις οποίες του είχε ασκηθεί και ποινική δίωξη, ότι το άρθρο 50 του Χ.Θ.Δ.Ε.Ε., κατ' αρχάς, δεν εμποδίζει την εκ μέρους κράτους μέλους επιβολή για την ίδια πράξη παραβάσεως των υποχρεώσεων που αφορούν την

υποβολή δηλώσεων στον τομέα του Φ.Π.Α., ενός συνδυασμού φορολογικών και ποινικών κυρώσεων, πλην όμως, όταν η φορολογική κύρωση έχει ποινικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 50 του Χάρτη, και έχει καταστεί απρόσβλητη, τότε, η διάταξη αυτή εμποδίζει την άσκηση ποινικής δίωξης για την ίδια πράξη κατά του ίδιου προσώπου. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο όρισε ότι η εκτίμηση της ποινικής φύσεως των φορολογικών κυρώσεων στηρίζεται σε τρία κριτήρια. Το πρώτο είναι ο νομικός χαρακτηρισμός της παραβάσεως κατά το εσωτερικό δίκαιο, το δεύτερο, η ίδια η φύση της παραβάσεως και το τρίτο η φύση και η σοβαρότητα της κυρώσεως που ενδέχεται να επιβληθεί στον διαπράξαντα την παράβαση («κριτήρια Engel», τα οποία είχαν ήδη εισαχθεί στη νομολογία από το 1976, με την από 8-6-1976 Απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α στην υπόθεση Engel κατά Ολλανδίας), ενώ, περαιτέρω, απεφάνθη ότι εναπόκειται στο Δικαστήριο του κράτους-μέλους να εξακριβώσει εάν η κύρωση που επιβλήθηκε από την διοικητική Αρχή έχει ή όχι ποινικό χαρακτήρα, κατά τα προαναφερθέντα κριτήρια. Τα ίδια κριτήρια είχαν καθορισθεί και με την από 5-6-2012 Απόφαση του Δ.Ε.Ε. με αριθμό C 489/10 Bonda, σκ. 37.

Αντίστοιχη και ιδιαιτέρως πλούσια είναι και η νομολογία του **Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.)**.

Ειδικότερα, και όσον αφορά υποθέσεις με ελληνικό ενδιαφέρον, **με την από 11-1-2007 Απόφασή του, στην υπόθεση Μαιμιάκης κατά Ελλάδος** (βλ. αυτήν στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους «www.nsk.gr»), το Ε.Δ.Δ.Α. επανέλαβε ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του, προκειμένου να κριθεί πως ένα άτομο κατηγορείται για ποινική παράβαση, κατά την έννοια του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., πρέπει να ληφθούν υπ' όψη τα προαναφερθέντα, τρία «κριτήρια Engel», τα οποία είναι διαζευκτικά και όχι σωρευτικά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, στον προσφεύγοντα είχε επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο, προβλεπόμενο από τον Τελωνειακό Κώδικα, για λαθρεμπορία. Δεδομένης όμως της σοβαρής φύσης της παράβασης, του αποτρεπτικού και κατασταλτικού χαρακτήρα της επιβληθείσης κυρώσεως, καθώς και του πολύ υψηλού ποσού του προστίμου, το Ε.Δ.Δ.Α. έκρινε ότι εκείνα που διακυβεύονταν για τον προσφεύγοντα ήταν επαρκώς σημαντικά, ώστε να δικαιολογηθεί η εφαρμογή της ποινικής πλευράς του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α. Εν τέλει όμως, το Δικαστήριο, ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος πως τα διοικητικά δικαστήρια δεν είχαν λάβει υπ' όψη το γεγονός ότι δεν είχε ασκηθεί ποινική δίωξη για λαθρεμπορία εις βάρος του (αλλά σε τρίτα πρόσωπα), εκτίμησε ότι η κατάσταση αυτή δεν ήταν δυνατό να αναλυθεί ως μία παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας, διότι ένας τέτοιος ισχυρισμός, εάν γινόταν δεκτός, θα σήμαινε ότι καμία διοικητική δίκη δεν θα μπορούσε να διεξαχθεί απουσία μίας ποινικής διαδικασίας και ότι ένα διοικητικό δικαστήριο δεν θα μπορούσε να αποφανθεί επί ουδεμίας παράβασης, απουσία μιας επίσημης δήλωσης ενοχής από ένα ποινικό δικαστήριο. Κατόπιν αυτών, το Ε.Δ.Δ.Α. αποφάνθηκε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α.

Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο και για επιβολή διοικητικού προστίμου, προβλεπόμενου από τον Τελωνειακό Κώδικα, για λαθρεμπορία, έκρινε το Ε.Δ.Δ.Α. και **με την από 21-2-2008 Απόφασή του στην υπόθεση Χατζηνικολάου κατά**

Ελλάδος (βλ. αυτήν στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους «www.nsk.gr»), εφαρμόζοντας τα «κριτήρια Engel».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η **από 27-9-2007 Απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. σχετική με την υπόθεση Σταυρόπουλος κατά Ελλάδος** (βλ. αυτήν σε ΝοΒ 2008/457). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, είχε ανακληθεί, με διοικητική πράξη, η χορήγηση εργατικής κατοικίας από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας στον προσφεύγοντα εξ αιτίας του γεγονότος ότι ο τελευταίος είχε υποβάλει ψευδή δήλωση αναφορικά με την ακίνητη περιουσία του, πράξη για την οποία όμως αθώωθηκε τελεσίδικα από το ποινικό δικαστήριο λόγω αμφιβολιών. Παρά το γεγονός αυτό, τα διοικητικά δικαστήρια είχαν κρίνει ότι ο προσφεύγων είχε εσκεμμένα προβεί στην εν λόγω ψευδή δήλωση. Το ιδιαίτερα σημαντικό στην προκειμένη περίπτωση είναι πως το Ε.Δ.Δ.Α. έκρινε ότι το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α. δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις που ο προσφεύγων έχει την ιδιότητα του κατηγορουμένου στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας που θα μπορούσε να οδηγήσει σε προσβολή του τεκμηρίου αθωότητάς του, αρκούντος απλώς του γεγονότος της συνδέσεως του προσφεύγοντος με μία απόφαση που εκδόθηκε σε μια τέτοια διαδικασία και συνεπώς, ότι το άρθρο 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α. καταλαμβάνει τις δικαστικές διαφορές που έπονται της τελεσίδικης αθώωσης του κατηγορουμένου. Επομένως, έκρινε ότι η διαδικασία η σχετική με την ανάκληση της χορήγησης της εργατικής κατοικίας συνδεόταν με την ποινική διαδικασία κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α. Καθώς λοιπόν τα διοικητικά δικαστήρια είχαν βασιστεί, ρητά και χωρίς καμία επιφύλαξη, στο γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε αθωωθεί λόγω αμφιβολιών για να αιτιολογήσουν την κρίση τους ότι η παράλειψή του ήταν εσκεμμένη, η κρίση τους ήταν ασυμβίβαστη με το τεκμήριο αθωότητας, κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α.

Εν συνεχεία, με την κομβικής σημασίας Απόφασή του της **10-2-2009, στην υπόθεση Zolotukhin κατά Ρωσίας**, το Ε.Δ.Δ.Α. αποφάνθηκε ότι ως «offence», ήτοι παράβαση, κατά το γράμμα του άρθρου 4 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, νοείται «εκείνο το ιστορικό γεγονός που συγκροτείται από συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το ίδιο πρόσωπο και συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους κατά χρόνο και τόπο», ενώ την ίδια ερμηνευτική προσέγγιση του όρου «an offence» ακολούθησε το Ε.Δ.Δ.Α., λίγους μήνες μετά, στην Απόφαση της **16-6-2009 «Ruotsalainen κατά Φινλανδίας»**, εφαρμόζοντας τα «κριτήρια Engel».

Έκτοτε το Ε.Δ.Δ.Α. παγίως πλέον, ακολουθεί την ως άνω θέση του επί της ερμηνείας και εφαρμογής του άρθ. 4 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Πιο συγκεκριμένα, με την **από 4-3-2014 Απόφασή του στην υπόθεση Grande Stevens και λοιποί κατά Ιταλίας** (βλ. ΠοινΧρ. 2015/609), το Ε.Δ.Δ.Α. αναφέρθηκε εκ νέου στα «κριτήρια Engel» κρίνοντας αφ' ενός μεν, ότι οι κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στους προσφεύγοντες από το Τμήμα Χρηματοοικονομικών Αγορών και Γνωμοδοτήσεων του Ιταλικού Χρηματιστηρίου (CONSOB), δεδομένου του υψηλού ποσού των επιβληθέντων προστίμων και εκείνων που απειλούνταν για τους προσφεύγοντες για διάδοση ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών και ειδήσεων, ήταν, λόγω της αυστηρότητάς τους, ποινικής φύσεως, αφ' ετέρου δε, ότι, ενώ οι προαναφερθείσες κυρώσεις του Χρηματιστηρίου είχαν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου,

με αποτέλεσμα να πρέπει να θεωρηθεί ότι οι προσφεύγοντες είχαν ήδη καταδικασθεί για μια παράβαση με αμετάκλητη απόφαση, ασκήθηκαν ποινικές διώξεις εις βάρος τους επί τη βάσει πραγματικών περιστατικών που ήταν κατ' ουσία ίδια με εκείνα που είχαν αποτελέσει το αντικείμενο της αμετάκλητης καταδίκης. Ως εκ τούτου, λόγω των νέων αυτών διώξεων παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 4 του εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Η ιδιαιτερότητα της εν λόγω υποθέσεως έγκειται στο γεγονός ότι οι κυρώσεις από το Χρηματιστήριο είχαν επιβληθεί, κατ' εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το οποίο επιτρέπεται η πρόβλεψη διπλής κύρωσης (διοικητικής και ποινικής) για την αντιμετώπιση των καταχρηστικών συμπεριφορών στις χρηματιστηριακές αγορές, γεγονός που επικαλέστηκε η ιταλική κυβέρνηση κατά την εκδίκαση της υπόθεσης. Ωστόσο, το Ε.Δ.Δ.Α., διευκρινίζοντας μεν ότι δεν είχε αποστολή να ερμηνεύσει την νομολογία του Δ.Ε.Ε., σημείωσε ότι το τελευταίο, αφ' ενός μεν, με προγενέστερη νομολογία του, είχε επιστήσει την προσοχή στα Κράτη-Μέλη να λάβουν υπ' όψη τους ότι τέτοιου είδους διοικητικές κυρώσεις ενδέχεται, στο πλαίσιο εφαρμογής της Σύμβασης, να χαρακτηρισθούν ως ποινικές κυρώσεις, αφ' ετέρου δε, με την προρρηθείσα, από **26-2-2013 Απόφασή του κατά την υπόθεση Aklagaren κατά Hans Akerberg Fransson**, είχε ήδη διευκρινίσει ότι, σύμφωνα με την αρχή «ne bis in idem», ένα κράτος δεν μπορεί να επιβάλει διπλή κύρωση (φορολογική και ποινική) για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, παρά μόνον αν η πρώτη κύρωση δεν έχει ποινικό χαρακτήρα.

Περαιτέρω, με την από **30-4-2015 Απόφασή του στην υπόθεση Καπετάνιος και λοιποί κατά Ελλάδος** (βλ. αυτήν στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους «www.nsk.gr»), το Ε.Δ.Δ.Α., κατ' αρχήν, αναφέρθηκε εκ νέου, στην προαναφερθείσα, από **26-2-2013 Απόφαση του Δ.Ε.Ε. κατά την υπόθεση Aklagaren κατά Hans Akerberg Fransson**, επισημαίνοντας τη σύγκλιση των δύο Δικαστηρίων σε σχέση με την εκτίμηση του ποινικού χαρακτήρα μιας φορολογικής διαδικασίας και με τον τρόπο εφαρμογής της αρχής «ne bis in idem» σε φορολογικές και ποινικές υποθέσεις, ενώ, στη συνέχεια, υπενθύμισε τα «κριτήρια Engel», τα οποία έπρεπε να ληφθούν υπ' όψη και σ' αυτήν την υπόθεση, κατά την οποία στους προσφεύγοντες είχαν επιβληθεί πρόστιμα, προβλεπόμενα από τον Τελωνειακό Κώδικα, για λαθρεμπορία, παρά το γεγονός ότι αυτοί είχαν αμετακλήτως αθωωθεί από τα ποινικά δικαστήρια. Το Ε.Δ.Δ.Α. έκρινε, στην προκειμένη περίπτωση, ότι από την στιγμή που οι αθωωτικές αποφάσεις για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, στις πρώτες ποινικές διαδικασίες είχαν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, έπρεπε να θεωρηθεί ότι οι προσφεύγοντες «είχαν ήδη αθωωθεί με αμετάκλητη απόφαση» κατά την έννοια του άρθρου 4 του υπ' αριθ. 7 Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, γεγονός που έπρεπε να εξετάσουν αυτεπαγγέλτως τα διοικητικά δικαστήρια. Ως προς το επιχείρημα της Κυβέρνησης αναφορικά με την αυτοτέλεια της διοικητικής δικαιοδοσίας σε σχέση με τα ποινικά δικαστήρια, το Δικαστήριο έκρινε σκόπιμο να μνημονεύσει ότι το εσωτερικό δίκαιο δεν ακολουθεί σε όλες τις περιπτώσεις την αρχή της αυστηρής αυτοτέλειας του διοικητικού και του ποινικού τομέα, αλλά προβλέπει εν προκειμένω εξαιρέσεις στην εν λόγω αρχή, αναφερόμενο στη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Επίσης, το Δικαστήριο σημείωσε ότι, στην περίπτωση της καταστολής της λαθρεμπορίας, η αρχή «ne bis in idem» δεν παραβιάζεται εάν οι δύο κυρώσεις, στερητική της ελευθερίας και χρηματική, επιβάλλονται στο πλαίσιο μιας ενιαίας δικαστικής διαδικασίας. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεώρησε ότι οι επίμαχες διοικητικές διαδικασίες αφορούσαν δεύτερη «παράβαση» με αφετηρία πραγματικά περιστατικά όμοια με εκείνα που έγιναν αντικείμενο των πρώτων αθώωσεων, οι οποίες είχαν καταστεί αμετάκλητες. Η

διαπίστωση αυτή αρκούσε για να εξαχθεί το συμπέρασμα της παραβίασης του άρθρου 4 του υπ' αριθ. 7 Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.

Ακόμη, πάντα στην ίδια υπόθεση, το Ε.Δ.Δ.Α., σημειώνοντας ότι το τεκμήριο της αθωότητας σημαίνει πως εάν έχει απαγγελθεί κατηγορία ποινικής φύσης και η δίωξη κατέληξε σε αθώωση, το διωκόμενο πρόσωπο θεωρείται αθώο απέναντι στο νόμο και πρέπει να αντιμετωπιστεί ως τέτοιο, θεώρησε ότι το συμπέρασμα των διοικητικών δικαστηρίων (περί αυτοτέλειας της ποινικής και της διοικητικής διαδικασίας) παραγνώρισε την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας των προσφευγόντων, την οποία είχαν ήδη καθιερώσει οι αθωωτικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων. Επομένως, υπήρξε παραβίαση και του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης.

Κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο έκρινε το Ε.Δ.Δ.Α. και με την από 9-6-2016 Απόφασή του σχετικά με την υπόθεση Σισμανίδης και Σιταρίδης κατά Ελλάδος (βλ. αυτήν σε ΑΡΜ. 2016/1245 και ΔΕΕ 2016/1300), αναφερόμενο στη νομολογία και του ιδίου και του Δ.Ε.Ε.

Τέλος, με την πολύ πρόσφατη, από 16-4-2019 Απόφασή του, στην υπόθεση **Armannsson κατά Ισλανδίας** (βλ. αυτήν στην ιστοσελίδα www.echrcaselaw.com), το Ε.Δ.Δ.Α. έκρινε ότι η επιβολή φορολογικών προσαυξήσεων και προστίμων από τις φορολογικές αρχές της Ισλανδίας για φορολογική παράβαση, ήτοι για μη δήλωση εισοδήματος, είχε ποινικό χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να παραβιασθεί η διάταξη του άρθρου 4 του εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. εξ αιτίας του γεγονότος ότι αφού κατέστη αμετάκλητη η σχετική απόφαση της Διευθύνσεως Εσωτερικών Εσόδων, ο προσφεύγων καταδικάστηκε και από ποινικό δικαστήριο για την ίδια πράξη. Στην προκειμένη περίπτωση επίσης, το Ε.Δ.Δ.Α. έκρινε ότι, εξ αιτίας της έλλειψης αλληλεπικάλυψης στο χρόνο, αφού οι δύο διαδικασίες είχαν ουσιαστικά προχωρήσει παράλληλα μόνο μεταξύ του Μαρτίου του 2012 και του Αυγούστου του 2012, και του, σε μεγάλο βαθμό, ανεξάρτητου χαρακτήρα της συλλογής και εκτίμησης των αποδεικτικών στοιχείων, δεν διαπιστώθηκε πως είχε υπάρξει επαρκής στενή σχέση μεταξύ της φορολογικής διαδικασίας και της ποινικής διαδικασίας, ώστε να είναι συμβατές με το κριτήριο bis του άρθρου 4 του εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, με αποτέλεσμα να παραβιασθεί η διάταξη του άρθρου αυτού.

4. Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας

Όσον αφορά τη νομολογία του Σ.τ.Ε. πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι το 2015, είχε αρχίσει σταδιακά να υιοθετείται η άποψη ότι κάποιες διοικητικές κυρώσεις, κατά το ελληνικό δίκαιο, υπάγονταν στην έννοια της «ποινής» και ακολούθως στην έννοια της «κατηγορίας ποινικής φύσεως» κατ' άρθρο 6 της Ε.Σ.Δ.Α. (βλ. Όλγα Τσόλκα, «Ne bis in idem» και εσωτερικό δυαδικό σύστημα κυρώσεων για την «αυτή παράβαση»: Μια σύνθετη προβληματική εν μέσω «διασταυρώσεων» της Ε.Σ.Δ.Α. με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. με αναφορές στις ΣτΕ 689/2009 για τα πολλαπλά τέλη, ΣτΕ 2797/2004 και ΣτΕ 1728/2008 για τα πρόστιμα της τελωνειακής νομοθεσίας για μη καταβολή του ειδικού φόρου κατανάλωσης {τέλους ταξινόμησης} και ΣτΕ 2514/2009 για τα πρόστιμα για περιβαλλοντικές παραβάσεις και τις τότε κείμενες διατάξεις του Ν. 1650/1986).

Με την υπ' αρ. 1741/2015 Απόφαση της Ολομέλειας του Σ.τ.Ε. (ΔΕΕ 2015/663), ωστόσο, κρίθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι η διαδικασία διοικητικής βεβαίωσης της τελωνειακής παραβάσεως, που κατατείνει στην επιβολή του πολλαπλού τέλους, είναι αυτοτελής και διακεκριμένη σε σχέση με την αντίστοιχη ποινική διαδικασία, καθώς επίσης, ότι η αυτοτέλεια των δύο διαδικασιών (ποινικής και διοικητικής) έχει την έννοια πως το διοικητικό δικαστήριο, όταν αποφασίζει περί του αν ετελέσθη η διοικητική παράβαση, δεν δεσμεύεται από την τυχόν προηγηθείσα

σχετική απόφαση ποινικού δικαστηρίου, εκτός εάν πρόκειται για αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση, οπότε δεσμεύεται ως προς την ενοχή του δράστη, σύμφωνα και με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπως αυτή ίσχυε τότε και πριν την τροποποίησή της με το άρθρο 17 Ν. 4446/2016. Παρά την μη δέσμευσή του, όμως, υποχρεούται να εκτιμήσει αυτήν κατά την διαμόρφωση της κρίσεώς του, χωρίς να απαιτείται πανηγυρική εξαγγελία περί τούτου. Επίσης, έκρινε ότι το πολλαπλό τέλος δεν συνιστά ποινή, ούτε κατά τον τυπικό χαρακτηρισμό του από την ελληνική νομοθεσία, ούτε και κατά τη φύση του και τον χαρακτήρα του, αφού δεν επιβάλλεται από τα ποινικά δικαστήρια υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις της ποινικής διαδικασίας, με σκοπό αυτόν που χαρακτηρίζει την «ποινή», δηλαδή την γενικότερη νομική, ηθική και κοινωνική αποδοκιμασία της συμπεριφοράς του δράστη, αλλά έχει χαρακτήρα, όπως ρητώς άλλωστε διαλαμβάνεται στη διάταξη του άρθρου 89 παρ. 2 του Τελωνειακού Κώδικα, διοικητικής κυρώσεως που επιβάλλεται από διοικητικά όργανα, υπό τον ουσιαστικό έλεγχο των διοικητικών δικαστηρίων και εξυπηρετεί διαφορετικό σκοπό, που είναι η διασφάλιση της εισπράξεως κοινοτικών και εθνικών πόρων, καθώς και η τήρηση και ομαλή εφαρμογή των κανόνων της τελωνειακής διαδικασίας, επιβαλλόμενο, ειδικότερα, για την αντιστάθμιση των συνεπειών συμπεριφορών, που συνιστούν παραβίαση διοικητικής φύσεως υποχρεώσεων κάθε συναλλασσομένου, της καταβολής, δηλαδή, προς το Δημόσιο οφειλομένων φορολογικών επιβαρύνσεων, που έχουν, μάλιστα, ταυτοχρόνως, και τον χαρακτήρα πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατόπιν αυτών, το Σ.τ.Ε. κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εφ' όσον η κύρωση του πολλαπλού τέλους δεν έχει ποινικό χαρακτήρα, δεν ανακύπτει ζήτημα εφαρμογής της αρχής «ne bis in idem» που διαλαμβάνεται στο άρθρο 4 παρ. 1 του 7ου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. καθώς και στο άρθρο 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' ακολουθίαν, ούτε η έναρξη ούτε η εξέλιξη της διαδικασίας επιβολής του πολλαπλού τέλους και της τυχόν ανοιγείσης ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων δίκης κωλύεται σε περίπτωση που για την ίδια παράβαση έχει ολοκληρωθεί η ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων διαδικασία με απόφαση που έχει καταστεί απρόσβλητη.

Επίσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι στη διοικητική δίκη δεν τυγχάνει εφαρμογής η αρχή «in dubio pro reo», ήτοι, ότι επί αμφιβολιών ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου, αυτός πρέπει να κηρύσσεται αθώος, με αποτέλεσμα, ο διοικητικός δικαστής να πρέπει να σχηματίζει πλήρη και βεβαία δικανική πεποίθηση για τη μη διάπραξη της παραβάσεως. Επομένως, η αμετάκλητη αθώωση του κατηγορουμένου από τα ποινικά δικαστήρια δεν αποκλείει την -κατόπιν συνεκτιμήσεως της αθώωσεώς του αυτής- αιτιολογημένη διαφορετική κρίση στο πλαίσιο της διοικητικής δίκης περί επιβολής πολλαπλού τέλους λόγω λαθρεμπορίας.

Εν συνεχεία, και παρά την ως άνω Απόφαση της Ολομέλειας του Σ.τ.Ε. εκδόθηκαν αρκετές Αποφάσεις Τμημάτων του, οι οποίες έκριναν, αναφορικά με την λαθρεμπορία και την επιβολή πολλαπλών τελών, ότι το διοικητικό δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπ' όψη του την αμετάκλητη αθωωτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου και να ακυρώνει το πολλαπλό τέλος, εφ' όσον πρόκειται για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, καθώς η ποινική απόφαση αποτελεί δεδικασμένο και για την ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων δίκη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 1 του εβδόμου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., το οποίο δεν προσκρούει στη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 του Συντάγματος, σχετικά με την αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων, κατ' επίκληση της προαναφερθείσης νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α. και του Δ.Ε.Ε. (βλ. Σ.τ.Ε. **1992/2016** Τράπεζα Νομικών

Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», Σ.τ.Ε. **1778/2017** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», Σ.τ.Ε. **680/2017** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», Σ.τ.Ε. **2346/2017** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», Σ.τ.Ε. **2987/2017** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», Σ.τ.Ε. **3073/2017** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», με την οποία ωστόσο, κρίθηκε ότι για την εφαρμογή του τεκμηρίου αθωότητας του άρθρου 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α. και του άρθρου 4 παρ. 1 του εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., απαιτείται και προσκομιδή ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου, αντιγράφου της ποινικής αποφάσεως και των στοιχείων περί του αμετακλήτου αυτής μέχρι την προτεραιία της πρώτης συζητήσεως και όχι με το υπόμνημα μετά την συζήτηση, Σ.τ.Ε. **3174/2017** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», Σ.τ.Ε. **951/2018** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ», με την οποία κρίθηκε ότι η εξακολούθηση διαδικασίας ή δίκης για την επιβολή διοικητικού προστίμου ποινικού χαρακτήρα για παράβαση της φορολογικής ή τελωνειακής νομοθεσίας βαίνει προδήλως πέραν των όσων απαιτούνται για την επίτευξη του σκοπού της καταπολέμησης της δασμοφοροδιαφυγής και της είσπραξης των οφειλόμενων φόρων ή/και δασμών, εφ' όσον υπάρχει είτε αμετάκλητη αθωωτική απόφαση ποινικού δικαστηρίου που διαπιστώνει ότι δεν στοιχειοθετείται η επίμαχη φορολογική παράβαση, είτε αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου, Σ.τ.Ε. **838/2018** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ» και Σ.τ.Ε. **1728/2018** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»).

Ωστόσο, εντός του έτους 2018, δημοσιεύθηκαν Αποφάσεις Τμημάτων του Σ.τ.Ε., οι οποίες έκριναν εκ νέου διαφορετικά, βασιζόμενες στην προρρηθείσα, υπ' αρ. 1741/2015 Απόφαση της Ολομέλειας, αναφορικά με την επιβολή πολλαπλών τελών. Ειδικότερα, με την υπ' αρ. **458/2018** Απόφαση του Σ.τ.Ε. (βλ. αυτήν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ») και την υπ' αρ. **837/2018** Απόφασή του (βλ. αυτήν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»), επαναλήφθηκε η άποψη περί αυτοτέλειας των δύο διαδικασιών (ποινικής και διοικητικής), καθώς επίσης και ότι το διοικητικό δικαστήριο, όταν κρίνει για την διοικητική παράβαση, δεν δεσμεύεται από τυχόν προηγηθείσα αθωωτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου, υποχρεούμενο όμως να εκτιμήσει αυτήν κατά την διαμόρφωση της κρίσεώς του.

Εξ άλλου, με την υπ' αρ. **1102/2018** Απόφαση του Σ.τ.Ε. (βλ. αυτήν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»), κρίθηκε ότι το αμετάκλητο βούλευμα περί οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης, λόγω παραγραφής του ποινικού αδικήματος, δεν αποτελεί αμετάκλητη αθωωτική απόφαση και δεν δεσμεύει τα διοικητικά όργανα όταν επιβάλλουν κυρώσεις για τελωνειακή/φορολογική παράβαση, καθώς και τα διοικητικά δικαστήρια, με αποτέλεσμα να μην τυγχάνουν εφαρμογής, στην περίπτωση αυτή, οι διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 του εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου και 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α.

Στο σημείο αυτό βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι με το άρθρο 5 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπως αυτό τροποποιήθηκε πλέον με το άρθρο 17 Ν. 4446/2016, ορίζονται τα εξής: «Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων, οι οποίες, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, ισχύουν έναντι όλων. Δεσμεύονται, επίσης, από τις αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων ως προς την ενοχή του δράστη, από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις, καθώς και από τα αμετάκλητα αποφαινόμενα να μην γίνει η κατηγορία βουλεύματα, εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης». Βέβαια, η διάταξη αυτή, ως τροποποιήθηκε, δεν είχε πεδίο

εφαρμογής στις υποθέσεις οι οποίες είχαν συζητηθεί ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων πριν τις 22-12-2016, οπότε δημοσιεύθηκε ο νόμος 4446/2016.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η υπ' αρ. **134/2018** Απόφαση του Σ.τ.Ε. (βλ. αυτήν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»), σύμφωνα με την οποία, είναι δυνατή η επιβολή στον ίδιο παραβάτη και για τα ίδια πραγματικά περιστατικά δύο διοικητικών κυρώσεων από διαφορετικά διοικητικά όργανα ή ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, εφ' όσον η επιβολή τους αποβλέπει στην προστασία ιδιαίτερος σημαντικών και διαφορετικών εννόμων αγαθών.

Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει και η υπ' αρ. **1887/2018** Απόφαση του Σ.τ.Ε. (βλ. αυτήν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»), σύμφωνα με την οποία, στο πλαίσιο διοικητικής διαφοράς από την επιβολή στον προσφεύγοντα πολλαπλού τέλους λαθρεμπορίας, το διοικητικό δικαστήριο δεσμεύεται από αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σε βάρος του προσφεύγοντος, για την ίδια κατ' ουσίαν λαθρεμπορική παράβαση, υπό την έννοια ότι οφείλει να αγχθεί στην ακύρωση της επίμαχης καταλογιστικής πράξης, ήτοι σε αποτέλεσμα που αντανακλά τις επιταγές τόσο του άρθρου 4 παρ. 1 του 7ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. όσο και των άρθρων 50 και 52 (παρ. 1) του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η τιαυτή δέσμευση και συνακόλουθη ακύρωση προϋποθέτουν ότι η αμετακλήτως επιβληθείσα από το ποινικό δικαστήριο ποινή, αυτοτελώς ορώμενη, είναι αποτελεσματική, αποτρεπτική και ανάλογη της σοβαρότητας της παράβασης (από απόψεως ποσού ή/και συνθηκών τέλεσής της). Εάν, όμως, κρίνει ότι η αμετακλήτως καταγνωσθείσα από το ποινικό δικαστήριο κύρωση είναι εμφανώς υπερβολικά ελαφριά σε σχέση με την αποδοθείσα παράβαση, ώστε να μην πληρούνται η προαναφερόμενη προϋπόθεση, ο διοικητικός δικαστής δεν τερματίζει την ενώπιόν του διαφορά ακυρώνοντας την διοικητική πράξη, με την οποία έχει επιβληθεί το πολλαπλούν τέλος, αλλά ερευνά την υπόθεση στο πλαίσιο των λόγων της προσφυγής και του αιτητικού αυτής, κρίνοντας επί τη βάση των κανόνων της αποδεικτικής διαδικασίας του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, χωρίς να δεσμεύεται από τις κρίσεις του ποινικού δικαστηρίου ως προς την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής και της υποκειμενικής υπόστασης του αδικήματος της λαθρεμπορίας, τις οποίες, πάντως, υποχρεούται να συνεκτιμήσει ειδικώς.

5. Η νομολογία των ποινικών δικαστηρίων

Ο Άρειος Πάγος, παγίως δέχεται ότι ο κανόνας «ne bis in idem» δεν εφαρμόζεται όταν ο υπαίτιος παράνομης πράξεως τιμωρείται ποινικώς από το αρμόδιο δικαστήριο, αλλά και πειθαρχικώς ή διοικητικώς από το αρμόδιο όργανο, θεωρώντας δηλαδή, ότι η επιβολή, για την αυτή πράξη, διοικητικού προστίμου, δεν εμποδίζει και την επιβολή ποινικής κυρώσεως από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο (βλ. **ΑΠ 132/2013** Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ» σε περίπτωση τοποθέτησης κεραιών κινητής τηλεφωνίας χωρίς άδεια της αρμόδιας αρχής), καθώς το ποινικό δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να ελέγξει αν το πρόστιμο που επιβλήθηκε διοικητικώς είναι ανάλογο με την πράξη (**ΑΠ 1495/2012** ΠοινΧρ. 2013/176). Με την δε υπ' αρ. **1077/2012** Απόφασή του (βλ. αυτήν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ») και σε περίπτωση ανέγερσης αυθαιρέτου κτίσματος, οπότε είχε προκύψει και καταδίκη από ποινικό δικαστήριο και επιβολή διοικητικού προστίμου, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η απαγόρευση νέας καταδίκης αναφέρεται στην επιβολή ποινής για το ίδιο ποινικό αδίκημα και επομένως πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ ποινικής και διοικητικής κύρωσης, γιατί η επιβολή ποινής, σε αντίθεση με τη διοικητική κύρωση, αποτελεί απονομή ποινικής δικαιοσύνης και όχι άσκηση

διοίκησης, γι' αυτό και η επιβολή της συνοδεύεται από τις εγγυήσεις του άρθρου 96 παρ. 1 του Συντάγματος, δηλαδή επιβάλλεται από τα τακτικά ποινικά δικαστήρια, αλλά και του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., το οποίο καθιερώνει το δικαίωμα κάθε πολίτη να κριθεί η κατ' αυτού απευθυνόμενη ποινική κατηγορία δικαίως, δημοσίως και σε εύλογη προθεσμία από ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο.

Εξάλλου, προκειμένου να γίνει διάκριση περί του αν μία κύρωση αποτελεί ποινή, με την έννοια του ποινικού νόμου, πρέπει ο χαρακτήρας της διάταξης που προβλέπει και τιμωρεί μία αξιόποινη πράξη να είναι γενικός, δηλαδή η εν λόγω διάταξη οφείλει να προστατεύει σοβαρό έννομο αγαθό και πρέπει να απευθύνεται απροσώπως σε όλους τους κοινωνούς, η δε κύρωση να είναι ανάλογη με τη βαρύτητα του σχετικού αδικήματος. Έτσι, κάθε κύρωση η οποία αποτελεί κακό με το οποίο εκφράζεται η ιδιαίτερη αποδοκιμασία του δράστη μίας άδικης πράξης από την έννομη τάξη αποτελεί ποινή και επομένως η επιβολή της, όπως εκτέθηκε, ανήκει στα τακτικά ποινικά δικαστήρια, ενώ η διοικητική κύρωση δεν αποτελεί ακριβώς κολασμό, δηλαδή δεν επιβάλλεται στον παραβάτη σε ένδειξη ιδιαίτερης αποδοκιμασίας, αλλά αποσκοπεί αποκλειστικά στον εξαναγκασμό του υπόχρεου να προβεί στην απαιτούμενη πράξη ή παράλειψη. Από όλα αυτά παρέπεται ότι μεταξύ των δύο κυρώσεων, διοικητικής και ποινικής, δεν ισχύει η απαγόρευση που καθιερώνεται με την αρχή *ne bis in idem*, αλλά και πολύ περισσότερο δεν μπορεί, στη συγκεκριμένη περίπτωση, που τις εν λόγω κυρώσεις επέβαλαν δύο διαφορετικά όργανα, ένα δικαστικό και ένα διοικητικό, να γίνει λόγος και για την ύπαρξη δεδικασμένου μεταξύ αυτών των δύο κυρώσεων.

Όσον αφορά δε, τα πολλαπλά τέλη, η επιβολή των οποίων προβλέπεται από τον Τελωνειακό Κώδικα, ο Άρειος Πάγος, σε δύο περιπτώσεις και με τις υπ' αρ. **938/2016** (ΠοινΧρ. 2018/37) και **362/2012** (Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ») Αποφάσεις του, έκρινε ότι η κύρωση αυτή δεν έχει ποινικό χαρακτήρα και ότι επομένως, δεν ανακύπτει ζήτημα εφαρμογής της αρχής «*ne bis in idem*» που διαλαμβάνεται στο άρθρο 4 παρ. 1 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., καθώς και στο άρθρο 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρησιμοποιώντας ακριβώς τις ίδιες σκέψεις που εξέθεσε και η Ολομέλεια του Σ.τ.Ε. με την προρρηθείσα, υπ' αρ. 1741/2015 Απόφασή της. Έτσι, κατέληξε στο συμπέρασμα πως το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος για το αδίκημα της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο του άρθρου 25 Ν. 1882/1990, είχε προηγουμένως αθωωθεί για την πράξη της λαθρεμπορίας δεν συνεπάγεται και απαλλαγή του από την καταβολή των πολλαπλών τελών και προστίμων που του επιβλήθηκαν για την πράξη αυτή, αφού μπορεί η λαθρεμπορία, ακόμη και αν κριθεί μη αξιόποινη σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο, να εξακολουθεί να συνιστά λαθρεμπορία σύμφωνα με τον Τελωνειακό Κώδικα και να επισύρει την επιβολή πολλαπλών τελών και προστίμων, η μη καταβολή των οποίων, όπως εν προκειμένω, να συνιστά το αδίκημα της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως αντίθετα με την ως άνω νομολογία, έκρινε δύο φορές το Τριμελές Εφετείο Πειραιά, με τις υπ' αρ. **1505/2016** (ΠοινΧρ. 2017/438) και **1574/2016** (ΠοινΧρ. 2017/446) Αποφάσεις του. Ειδικότερα, εφαρμόζοντας την προαναφερθείσα νομολογία τόσο του Ε.Δ.Δ.Α., όσο και του Δ.Ε.Ε., έκρινε ότι το πολλαπλό τέλος που προβλέπει ο Τελωνειακός Κώδικας, έχει ποινικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 4 παρ. 1 του εβδόμου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και του άρθρου 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, σε όμοιες περιπτώσεις με κατηγορούμενους για το αδίκημα της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο (άρθ. 25 Ν. 1882/1990), τα οποία

προέρχονταν από τη μη καταβολή πολλαπλών τελών, κήρυξε αθώους τους κατηγορούμενους, με την αιτιολογία της ανυπαρξίας του επίδικου χρέους και ότι τυχόν κατάφαση της ποινικής ευθύνης των κατηγορουμένων για την πράξη της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο θα ήταν αντίθετη με το τεκμήριο αθωότητας του άρθρου 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α. γιατί θα δημιουργούσε αμφιβολίες και υπόνοιες ως προς την αμετάκλητη αθώωσή τους για την αξιόποινη πράξη της λαθρεμπορίας.

6. Η θέση της θεωρίας-Επίλογος

Η θέση της θεωρίας στην Ελλάδα είναι ξεκάθαρη και είναι σύμφωνη με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. και του Δ.Ε.Ε., όσον αφορά τη χρήση των «κριτηρίων Engel», αναφορικά με το αν κάποια κύρωση που επιβάλλεται από κάποια διοικητική αρχή είναι «ποινική» ή όχι, κατά την έννοια των διατάξεων της Ε.Σ.Δ.Α., του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της και του Χ.Θ.Δ.Ε.Ε. Αναφορικά δε με την υποχρέωση συμμόρφωσης και της Ελλάδος προς τις αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α. όταν είναι διάδικος, κατ' άρθρο 46 της Ε.Σ.Δ.Α., υποστηρίζεται αφ' ενός μεν, ότι αυτή δεν περιορίζεται στην τυπική εκτέλεση του διατακτικού, αλλά εκτείνεται στην ουσιαστική ευθυγράμμιση προς τη νομολογία του Δικαστηρίου και το πνεύμα των σχετικών εγγυήσεων της Ε.Σ.Δ.Α., αφ' ετέρου δε, ότι η σημασία των ερμηνευτικών παραδοχών του Ε.Δ.Δ.Α. ή άλλως του αποκαλούμενου «νομολογιακού προηγούμενου» ή «ερμηνευτικού δεδικασμένου» επί του κανονιστικού νοήματος μιας διάταξης δεν εξαντλείται στην εκάστοτε υπόθεση, ούτε αφορά μόνο το κράτος που ήταν διάδικο μέρος. Οι εθνικές αρχές οφείλουν να τηρούν τις επιταγές της Σύμβασης και των συμπληρωματικών αυτής Πρωτοκόλλων, κατά το κανονιστικό νόημα που προσλαμβάνουν ερμηνευτικά μέσω της νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α. Το κράτος θα πρέπει να ερμηνεύει τη Σύμβαση, όχι απλά με τη χρήση του κειμένου της και τις εσωτερικές ρυθμίσεις που την αφορούν, αλλά με βάση την ευρωπαϊκή νομολογία που τη συνοδεύει. Εν όψει αυτής της υποχρέωσης άλλωστε, ο Έλληνας νομοθέτης συμπλήρωσε ως λόγο επανάληψης τόσο της ποινικής, όσο και της διοικητικής διαδικασίας, στα άρθρα 525 παρ. 5 Κ.Π.Δ. και 105 Α Κ.Δ.Δ. αντίστοιχα, την περίπτωση καταδίκης της Ελλάδας από το Ε.Δ.Δ.Α.

Επομένως, η συγκλίνουσα νομολογία των δύο ευρωπαϊκών δικαστηρίων θέτει το σύστημα των παράλληλων ποινικών και διοικητικών κυρώσεων υπό δοκιμασία και δη, κατά την έκταση που οι τελευταίες συνιστούν κυρώσεις ποινικής φύσεως επί τη βάση των «κριτηρίων Engel». Από την άλλη πλευρά, η σχετική ρευστότητα των κριτηρίων αυτών (γενική εφαρμογή και τιμωρητικός-αποτρεπτικός σκοπός του κρίσιμου κανόνα, χαρακτήρας και βαρύτητα των απειλούμενων κυρώσεων), τα οποία εφαρμόζουν το Ε.Δ.Δ.Α. και το Δ.Ε.Ε. σε περιπτώσιολογική, κατ' ανάγκη, βάση, δεν επιτρέπει μια ασφαλή εκ των προτέρων κρίση για τον κατ' ουσία ποινικό χαρακτήρα των διάσπαρτων κυρώσεων της εσωτερικής νομοθεσίας που κατατάσσονται από τον εθνικό νομοθέτη στις «διοικητικές». Υπό τα δεδομένα αυτά είναι προτιμότερο, χάριν της ασφάλειας του δικαίου, η προσαρμογή προς τις επιταγές των δύο ευρωπαϊκών δικαστηρίων να επιδιωχθεί με την συνολική αναθεώρηση της οικείας νομοθεσίας υπέρ ενός μονιστικού συστήματος κυρώσεων. Ο εθνικός νομοθέτης καλείται δηλαδή, να εγκαταλείψει το σύστημα της επιβολής περισσότερων πολλαπλών κυρώσεων σε παράλληλες διαδικασίες για την αυτή, κατά βάση, συμπεριφορά και να καταλείψει ελλόγως τις υπό συζήτηση παραβάσεις, είτε στο ποινικό δίκαιο, ώστε να υπάγονται στην αποκλειστική δικαιοδοσία των ποινικών δικαστηρίων, είτε στο διοικητικό δίκαιο, ώστε να υπάγονται στα διοικητικά όργανα και δικαστήρια (βλ. Ηλία Αναγνωστόπουλο, Το τέλος των δυαδικών κυρώσεων; ΠοινΧρ. 2015/623, Όλγα Τσόλκα, «Ne bis in idem» και εσωτερικό δυαδικό σύστημα κυρώσεων για την «αυτή

παράβαση»: Μια σύνθετη προβληματική εν μέσω «διασταυρώσεων» της ΕΣΔΑ με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., ΠοινΧρ. 2015/625, Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, Η πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ σε ποινικές υποθέσεις: Η προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων στο ενωσιακό δίκαιο και η σημασία της για τον Έλληνα εφαρμοστή του δικαίου, ΠοινΧρ. 2017/561).